

allmänna grunder, med exempel och afbildningar tagna ur omfånget för almogens kunskapsförråd i denna del, väl kunde egna sig för en serie af afhandlingar. Behandlingen af båda dessa ämnen kan förena praktiskt gagn med det teoretiska intresset. Och den öfvertygelse, att naturkunskapen kraftigt utrotar fördomar, kan redan länge åberopa erfarenhetens vittnesbörd. Historiska öfversigter af kristendomens utbredande, reformationen, trettiårakriget, slutet af förra och början af närvarande århundrade, samt Finska krigshistorier, allt med åtföljande kartor, erbjuda sig såsom ytterligare ämnen åt utgifvarenas nit. Den intressanta beskrifningen öfver slaget vid Porosalmi i 2:dra häftet skulle säkert vunnit dubbelt så många läsare, om den varit åtföljd af en plan, utkastad i huru ungefärliga konturer som helst. Såsom barnet lätt lockas och lättast lärer genom afbildningar, så anse vi, att äfven den obildade ofta icke kan fatta det, som icke erbjuder någon bild för ögat. De ämnen, som erbjuda denna utväg att förtydligas, torde derföre äfven vara de lämpligaste för folkskrifter. Katolska presterskapet kände den saken i grund och försummade icke att på det tydligaste framställa förfärligheten af den ondes klor och skärseldens lågor. Pietisterna hafva sednare försökt samma metod och säkert med samma framgång till välde öfver mängdens sinnen. Upplysningens vänner i andra länder hafva å sin sida icke heller låtit den lärdomen falla på jorden.

J. V. S.

15 TIDNINGSS REVY.

Litteraturblad n:o 3, mars 1848

»Ibland Tidningar finnas få, som äro mera ledsama, andelösa, ofruktbara än Berlins dagblad. Deras politiska åsigtter äro nödvändigtvis alla ensidiga och äfven i denna rigtning försöka de sällan att framkasta en egen uppsats eller förvåga sig längre, än till ett utdrag af Oesterreichische Beobachter; men de meddela de mest småaktiga underrättelser om skådespel, konserter och leveer.»

Så talar John Russell om de Preussiska tidningarne för 25 år tillbaka. Han är icke nog orättvis att förtiga orsakerna till detta förhållande. Också gör han ett litet undantag för »Vossische Zeitung,» ett blad, som länge bibehållit anseendet, att åtminstone hafva varit så godt, som omständigheterna tillåtit. Numera skulle Russel troligen hafva ett annat omdöme om Preussens tidningslitteratur, ehuru den beklagligen nu nödgas sakna Oesterr. Beobachters ledning, sedan denna puissance dragit sig tillbaka jemte sin högtuppsatte ledare.

Samma rättvisa i omdömet kan ingen bevisa, som offentligen talar om vårt lands tidningspress. Han måste, om han jemför den med andra länders, stadna vid de tre skarpa epiteterna, »ledsama, andelösa, ofruktbara.» Och dock kan det i vår tanke tilläggas, att landets tidningspress, om man låter den spegla sig i sin egen forntid, öfverhufvud visar framsteg till det bättre. Vi tala då icke om Finlands Allmänna Tidning, H:fors Tidningar och Borgå bladet. Ty vi medgifva, att den förstnämnda, såsom den varit, ännu är oförliknelig både uti valet af nyheter, framställning och omdömen. Också bör det icke numera förefalla förunderligt, att H:fors Tidningar, understödda af de säkra data, nyssnämnda blad ger vid handen, kunnat till så full klarhet bevisa, att den allmänna bildningen i Finland mäter sig med hvilken

nations som helst i Europa. Bevisningen stöder sig på det antagna förhållandet, att hvarje Finne läser i bok. Men åkerbruk, manufakturer, folkundervisning, nationallitteratur, ja äfven tidningslitteraturen bevisa intet! Allmänna bildningen är för en sådan bedömare den fördolda frukten af sagde bokläsning. – Om den tredje konsorten, Borgå Tidningen, kan blott sägas, att dess tystnad vittnar för samtycke till resultatet af de båda andra kamraternas historiska undersökningar rörande utlandets och inlandets andliga utveckling.

Men det var egentligen icke om dessa blad vi ämnade tala, utan om de blad, hvilka med ihärdigt mod och försakelse arbeta för en framtid, såsom skulle verkligen den nationela bildningen ännu behöfva dessa ansträngningar, för att förtjena bildningens namn. I första rummet bland dessa sednare står utan tvifvel *Suometar*. Med stigande allvar och talang har detta blad under årets lopp företett ett glädjande exempel på, hvad en god och redlig vilja under alla omständigheter förmår. Utan att afskräckas af det ringa antal prenumeranter, bladet hittills egt, har det deraf endast blifvit ledt att utvidga omfånget för sin verksamhet, vändande sin uppmärksamhet från Finska språkstudierna äfven till andra föremål för allmänna intresset. Och af dess afhandlingar kunna flera räknas till det bästa, landets tidningslitteratur företett, i hvarje fall en utmärkelse, huru litet än ett sådant loford med hänsyn till tidningspressens allmänna beskaffenhet må anses betydada.

Bland dessa artiklar nämna vi företrädesvis den genom flera nummer fortsatta: »Maaviljelyksen, taidollisuuden ja seurakunnallisten asiain harjoitukset,» hvilken är lika väl tänkt, som framställningen är klar och öfvertygande. För vår del hade vi blott önskat, att Förf. något utförligare uppvisat, huru hvarje industrielt framsteg förutsätter kunskap om en mängd inhemska förhållanden, någon grad af insigt i landets lagar och författningar samt dess industriela förhållanden öfverhufvud, och derjemte kännedom om de förhållanden i fremmande länder, af hvilka den ifrågavarande industrigrenens fortgång är beroende. Det hade då äfven mera speciellt kunnat antydast, huru dessa kunskaper icke kunna vinnas, så länge en nationallitteratur saknas. Ty om också t. ex. styckarbetaren i en fabrik kunde umbära all annan bildning än handfärdigheten, så behöfver fabriken anläggare och ledare nämnda insigter. Och de kunna icke vinnas, der icke en litteratur finnes, hvilken upprätthåller såväl skolundervisningen som meddelandet i skrift, ja äfven den muntliga diskussionen. Än mera röjes detta i fråga om de industrigrenar, såsom åkerbruket, hvilkas ledare och främjare utgöres af sjelfva massan af folket. Härtill kommer då, såsom yttersta vilkor äfven för den industriela förkofran, en lefvande patriotism, hvars tillvaro i vår tid icke kan begripas utan en nationel litterär bildning. På den tid, då folken ännu blott kämpade för sina boningsplatser och sitt erkännande såsom sjelfständiga nationer, utgjorde denna strid en ständig sporre för patriotismen. Men i närvarande tid, då striden nationerna emellan hufvudsakligen gäller den ena eller andra nationalandans, nationela bildningens, öfvervigt, inflytandet af dess språk, lagar och institutioner samt utrymmet för dess handel och industri, i denna tid förmå blott de nationer uppehålla sig, hvilka ega och oafslätligt utveckla dessa elementer i en nationel bildning. Och det fordras i sanning den största intelligentas slöhet, för att förmåna, att allt detta kan finnas hos en nation, som saknar en egen litteratur, – ja hvars språk vore hvarken litteraturens eller undervisningens.

För högst förtjenstfulla bör man anse sådane försök som Förf:s att utreda dessa förhållanden. Ty värr är i vårt land ännu äfven de bildades

bildning så ringa, att insigt saknas i de enklaste historiens och statsvetenskapens sanningar, och att här långa bevisningar behöfvas för satser, hvilka bland Europas öfriga nationer längesedan gällt såsom axiomer. Förrän det kommer dertill, att hvarje från utlandet importerad spade gäller för ett bevis på eget lands låga bildningsgrad, förr skall industrin lika så litet som nationallitteraturen hinna någon högre grad af utveckling.

Dock anse vi för vår del icke för stor olycka, att pengar gå ur landet för en mängd manufakturer. Ty ingen inhemsk industri skall kunna hindra inportvärdet från att årligen stiga. Men inhemska manufakturer så beskaffade, att de till och med utan all skyddstull kunna täfla med de utländska, hafva sitt största värde deraf, att de befordra landets jordbruk genom ökad konsumtion af dettas produkter. Och detta är i vår tanke den synpunkt, som vid hvarje fråga om inhemska manufakturer bör väsendtligen fasthållas.

Vi foga härtill såsom exempel en anmärkning, föranledd af den betraktelse, vi i föregående nummer egnat åt skogshushållningen i Finland.

Det kan väl låta som en paradox, ett infall, men vi tro det påståendet kunna försvaras: *att Finlands industri och Finska folkets bildning desto mer tillbakahålles, ju mer exporten af landets skogsprodukter inskränkes.*

Må också denna sats här framställas endast till hugade betraktares begrundande eller ett obesedt förkastande af de mindre hugade. Till dess förtydligande vilja vi blott bifoga tvenne andra mindre betviflade satser.

Hvarje folk, som producerar blott råämnen, står på en lägre grad af bildning, än de manufakturidkande, och den befolkning, som lifnärer sig genom att blott upptaga de alster, naturen sjelfvilligt frambringar, är alltid mindre bildad, än den, som genom odling framkallar naturprodukterna. Jordbrukaren står efter manufakturisten; bergsmannen, nomaden, fiskaren, jägaren står efter jordbrukaren.

Vid export af trädvaror erfordras kanske tie man, att såga det antal stock, med hvars fällning och transport femhundra varit sysselsatta; och sjelfva sågningen är såsom konstförfarenhet af så enkel art, att af de tie åtta kunna vara de okunnigaste dagsverkare. Fälla en stock, släpa den till närmaste vatten, bilda flottor, varpa fram dem, upplösa dem, hjälpa stocken genom strömmar, draga upp den, lägga den på sågbocken – alla dessa konster kan en vilde lära sig på två dagar.

Vi framställe då till besinnande: huru mycket ett folk ledes till bildning, som genom så enkla manövrer och under sådan okunnighet kan förskaffa sig alla de naturens och konstens alster, hvilka samma okunnighet hindrar det att sjelf producera? – erinrande härvid ännu, att de medel, trädvaru exporten inbringar, utgöra ett desto större kapital för den industri, som kräfver bildning, ju tidigare de inflyta, att således samma sak, obehindrad trädvaruexport, ju tidigare den påkallar en mera utvecklad industri, äfven desto snabbare framdrifver denna industri och den för densamma nödiga bildningen.

Vi återgå från denna utvikning till Suometar. Uti tvenne särskilda artiklar har bladet tillbörligen tillbakavisat H:fors Tidningars tafatta resonnerande om Finska och Svenska litteraturens förhållanden, hvaribland det ljusa förmenandet, att Belgiska folket vore okunnigare och mindre bildadt än Finska bonden (!!). I fråga om Finlands Svenska litteratur har Suometar den högst kuriösa upplysning, att Hr. Liljas kända katalog upptager 83, säger *åttatietre*, i Finland tryckta originalskrifter på Svenska språket. Det kan man dock kalla en rik produkt af

trehundra års litterära ansträngningar! En täflan med en så väldig litteratur, med en så produktiv anda, torde verkligen blifva svår för den arma Finska litteraturen och dess idkare.

Dock finnas omständigheter nog, som försvåra denna täflan. Svenskan läres vid all undervisning; Finska läses först på H. Elementarskolornas fjerde klass, så att en gosse under 7 à 8 års skolkurs på Finska använder 120 timmar = en månads läsning 5 timmar dagligen. Derefter läses på Gymnasierna Finska äfven 2 timmar i veckan. Men att härigenom inga läsare af Finsk litteratur bildas, måste hvarje pedagog
10 anse för afgjort. Idkare af denna litteratur åter, hvilka naturligtvis söka en samhällsställning, i någon mon öfverensstämmande med deras verksamhet, hafva utsigt till Finska lektoratet vid universitetet, med lön af 600 rubel, en skolläretjenst i Kuopio, med 100 rubels lön, tvenne skoltjenster i Messuby och Birkala, hvardera med 120 rubel. Dessa 940 rubel silfver kan man anse betrygga de Finska skriftställarens ställning. Och man medger väl, att Svenska litteraturens idkare hafva det bättre.

Knappt nog kan man begära, att en tidningsredaktör i Finland skulle egna några särskilda studier åt sitt kall. Då likväl detta är oundgängligt, böra dessa studier hufvudsakligen riktas åt det praktiska, åt
20 statistiken och det närvarandes historie. Hvarje artikel, som kan förete något förråd af data och historiska exempel, vinner i intresse och öfvertygande kraft mera, än genom de vältaligaste deduktioner. Så t. ex. har Suometars artikel om Folkskolor N:o 5-6 ett gifvit företräde framför en sednare i samma ämne N:o 14 och 16. Några exempel på, hvad i andra länder blifvit gjordt för saken, och hvilken framgång den derstädes haft, skulle betydligt höjt den sistnämndas värde. Allmänheten följer ogera och mödosamt med en abstrakt afhandling, och läsarens öfvertygelse förblir likväl sväfvande, emedan han kan förut-
30 sätta, att någon annan med samma talang väl kunde lika lyckligt demonstrera för ett motsatt påstående. Men obestridliga fakta tala på engång klart och oemotståndligt; hvarföre sådane, der sig göra låter, alltid borde återopas.

Vi finna af ett Castréns bref, infördt i Suometar, att denne kännare äfven anmärkt mot Suometar's något sökta språk, i s:het dess från det dagliga språkbruket afvikande gerundiala och participiala konstruktioner. Ett sparsamare begagnande af dessa bör väl i någon mon göra språket ledigare. Men en litteratör i vårt land lider också af de tunga
40 Tyska mönstren; hvarföre vi oftare påmint om nyttan af någon större bekantskap med den äldre och nyare Franska litteraturen, isynnerhet som de flesta en publicistisk verksamhet nära liggande ämnen finnas mera sakrikt behandlade i den Franska, än i den Tyska litteraturen.

Ännu en oväntad förtjenst hos Suometar bör icke lemnas utan uppmärksamhet – den nemligen, att utrikes nyheterna i detta blad äro med förstånd valda och stundom t. o. m. tidigare än i andra blad.

Önskligt vore, att den uppmärksamhet här blifvit fästad vid det förtjenstfulla bladet kunde bidra till dess spridande. Då Maamiehen Ystävä i sistnämndt afseende står helt och hållet efter och äfven i öfrigt
50 tillhör en helt annan linie, så bör detta gifva ytterligare anledning till framgång för Suometar. Det är sedan Kanavas afgang det enda Finska blad, som redigeras efter bestämd plan, och står häri äfven framom landets Svenska tidningar.

Äfven Åbo Underrättelser fortfara att sträfva till gagnelighet. Bland artiklar för året fästas uppmärksamheten synnerligast af en längre afhandling »om Fattigvården och de Fattiga,» en annan Om »Skolans

Enhet» och af en insänd, synnerligt väl författad artikel om »Den inhemska industrin.» Vid den förstnämnda saknas dock, såsom vid de flesta uppsatser angående sociala förhållanden inom landet, något förråd af statistiska data. Utan stor svårighet kunde till det ifrågasvarande ämnet hörande uppgifter väl erhållas från en och annan ort i landet. Jemförelsen dem emellan och det inhemska förhållandets hänförande till andra länders erfarenhet skulle redan afgifvit mången intressant synpunkt. Red. klagar vid ett annat tillfälle, och det med skäl, öfver bristen på en Statistik för landet. Genom tidningarnes bemödanden kan väl densamma icke afhjelpas – men många bäckar små kunde dock flyta tillsamman till en å. Underrättelserna börja redan blifva ett blad, på hvilket man i anseende till dess goda debit – och Red:s goda vilja – kan göra pretensioner. 10

Artikeln om »Skolans Enhet,» närmast föranledd af en Skoltidningens kritik öfver några Litteraturbladets hithörande anmärkningar, är verkligen så fullständigt och klart bevisande, som man af våra tidningars utrymme det kan begära. Hvar och en, som jemför denna Förf:s skäl med Skoltidningens, skall otvifvelaktigt erinras om det företräde, eftertanke och erfarenhet ega, framför utnötta och på god tro fortplantade talesätt. Förf. har så nöjaktigt besvarat Skoltidningens inkast, att detta blads Redaktion, såsom det synes, icke varid hugad för någon duplik i tvisten; och ehuru dess anföranden icke skulle gjort oss fullkomligt rådlösa, erkänne vi dock öppet, att Förf. i Åbo Underrättelser genom sitt uppträdande mera gagnat saken, än det skulle stått i vår förmåga. Blott ett par punkter skola vi söka att ytterligare relevera. 20

Förut böra vi särskildt betyga vår fullkomligaste öfverensstämmelse med Förf. uti, hvad han säger, om det moraliska inflytandet af Skolkursens delning mellan Gymnasium och Skola. Skoltidningen har också löjligt nog gifvit Förf. vapen i hand genom den trohertade försäkran: »att skolgossar af gymnasister lära mera ondt än godt.» Förf. är här artig och medgifvande, och han tillägger blott: »af den goda lär man godt, af den onda ondt.» För vår del vilja vi gerna bidraga att lemna Skoltidningen en utgång ur den svåra klämman, i det vi påminna, att likasom företrädesvis de mindre duglige bland Studenterna söka umgänge utom kamratkretsen, så äfven torde vara händelsen bland gymnasisterna. Men på andra sidan kommer sålunda på de orter, der Gymnasium finnes, endast det onda exemplet från dessa, icke det goda Skolungdomen till efterföljd. 30

Åter är det förhållandet i en Skola, att ungdomens ordentlighet, flit och sedliga uppförande så hufvudsakligen beror af de äldre elevernas medverkan, att denna förutan lärarens bästa vilja och duglighet föga kan uträtta. Det är då svårt att öfvertyga sig, att icke en lärjunge vid 17 å 18 års ålder, som fortfarande i nie års tid följt Skolans ordning, skulle gifva ett ännu bättre exempel och fastare skulle vara öfvertygad om sin pligt härtill, än den 14 å 15 år gamla, som blott sex år åtnjutit samma ledning. För sin del har också Ref. funnit det utgöra den mest verkande maning till de äldre skolgossarne, att påkalla deras biträde för upprätthållandet af all god ordning, för befrämjandet af läroanstaltens närvarande och framtida duglighet och anseende. 40

Då Skoltidningen med landets glesa befolkning sökte försvara Gymnasiernas skiljande från Skolan och häraf beroende fåtalighet, så var väl detta att, såsom man säger, slå yxan i sten. Motparten har också icke försummat att behörigen framställa det bakvända i denna bevisning. Lika illa utkommen är Skoltidningen, när den talar om det 50

samband mellan Skola och Gymnasium, som förmedlas af bådas lärare. Fullkomligt i öfverensstämmelse med erfarenheten svarar Förf. i Å. U., att båda parterna i fråga om undervisningen i de skilda läroanstalterna äro fullkomligt fremmande för hvarandra, äfven då de vistas i samma stad; och han påminner, att, då de nu lefva på 20 à 30 mils afstånd från hvarandra, sagde samband väl icke förtjenar att omtalas. Nästan i det roliga stöter Skoltidningens tal om den »erfarne» lärarens ledning, och roligheten förlorar icke vid den köld, med hvilken Förf. låter Skoltidningen stadna qvar i den kinkiga nödvändigheten, att förklara gymnasiläraren för den »erfarne» läraren comme mème.

10 Till hvad Förf. anfört om det af Skoltidningen förordade »docerandet» vid Gymnasierna, önskade vi tillägga, att detta docerande, så länge lexor, d. ä. bestämda kurser, läsas vid gymnasium såsom vid skola, tillhör de många antaganden, hvilka skolkursens afskärande föranledt. När Studenten fritt väljer sitt studium, är docerandet för honom på sin plats; men erfarenheten visar, att äfven han, då han blott har att genomgå de gifna examenspensa, finner docerandet lika tråkigt, som det är öfverflödigt. Genom docerande befordras också icke gymnasistens sjelfverksamhet. För vår del anse vi, att längre pensa för
20 gången och färre förhör utgöra det väsentliga, hvori lärometoden på Gymnasium bör afvika från den i Skolan använda.

I sjelfva verket behöfver lärjungen allt mindre lärarens biträde, ju längre han framskridit i studier. Det måste då ur denna synpunkt anses förväntadt, att man t. ex. på H. Elementarskolans första klass tilldelar 30 à 40 nybegynnare en enda lärare – oberäknadt särskild lärare för Ryska språket – medan en Gymnasiiklass af 20 elever, kanske något deröfver eller derunder, eger fem till sju facklärare, dertill tre språkmästare. Likaså är det vår oförgripliga erfarenhet, att undervisning i första elementerna af både språk och vetenskaper, meddelad åt unga barn,
30 kräfver hos läraren den grundligaste insigt, samt att pedagogisk vana och talang här är mycket nödvändigare än vid gymnasialundervisningen; hvaremot åter ledningen af äldre lärjungar hos läraren förutsätter större människokänedom och verldserfarenhet samt den, så att säga, allvarligare själstämning, som i ynglingasinet förmår rotfästa kärlek till, hvad sannt är och rätt. Och ur denna synpunkt har man att hos Gymnasiläraren fordra högre vetenskaplighet, äfvensom ett visst mått af docerande här i detta hänseende kan försvaras, såsom ett lifvande ord nemligen, sagdt i rätt tid. Men häraf följer ingalunda hvarken
40 nödvändigheten eller nyttan af ett större antal »docerande» lärare. Mångfalden af läroämnen, som tillhöra den högre undervisningen, kräfver visserligen flera än en lärare; deras art hänvisar åter på tvenne bestämdt skilda klasser, språkstudierna nemligen och de så kallade realia. Vill man ännu skilja de matematiska och naturvetenskaperna å ena sidan från de historiska och filosofiska å den andra, och åter dela språken i de gamla och nya, så får man på sin höjd fyra skilda klasser af läroämnen, så beskaffade, att en individ väl kan besitta nödiga kunskaper, för att såsom Gymnasilärare undervisa i alla ämnen hörande till samma klass.

I detta hänseende finnes således intet hinder, att fördela de nuvarande Gymnasiernas 30 lektorer och fem adjunkter på elfva Skolor¹, då ännu ett öfverskott af tvenne lediga adjunktslöner skulle uppstå till fördelning på de tre lägst aflönade. Närvarande antalet af lärare i nyare

¹ Genom Åbo Skolas fördubblande har antalet af H. Elementarskolor nu blifvit tolf. För den tolfte skulle alltså fordras extra anslag.

språk skulle blifva otillräckligt, äfven om läraretjensterna i Tyska och Franska, såsom billigt, skulle sammanslås, och lönerna för dessa förenade befattningar icke större, än hvardera för sig nu åtnjuta. Men antages besparingen i kostnad för fem särskilda lokaler lika med intresset för ett kapital af 30 tusen rubel Sr., så skulle denna ränta i det närmaste motsvara det nödiga behöfvat, efter nu gällande måttstock. Vi hafva också då ännu icke upptagit religionsundervisningen, för hvilken vid Gymnasierna nu användes 8 timmar i veckan. Men vi tro timmarne så kunna fördelas, att nyss föreslagna antal lärare kunde besörja densamma.

10

Utom timmar i nyare språk, sång och gymnastik, upptager Skolordningen för Gymnasierna 80, för H. Elementarskolornas fjerde klass 36 timmar. Dessa kunna genom uteslutande af Hebreiska på två klasser, Naturalhistoria och Fysik samt Nya Test.s Grekiska på den sistnämnda, reduceras med 7 å 8 timmar. Dessutom kunna, vid den i detta blad föreslagna öfverläsningen på skolan och mindre talrika förhör, åtminstone två lexlager samtidigt skötas af en lärare. Isynnerhet är det ett med lärarens tid, att nu hvarje klass har skriföfningar under skilda lärare eller på särskilda tider. Skulle man således antaga att blott två, stundom tre, i stället för nuvarande fyra, stundom fem lärare, vore hvarje timma sysselsatta med undervisningen på ifrågavarande tre klasser, så skulle lärarens undervisningstimmar reduceras till 67. Men vi antaga detsamma öfverhufvud till 85. Detta fördeladt på fem lärare, n. v. rektor och konrektor vid Skolorna samt tre af n. v. Gymnasiilärare, gör för hvar och en sjutton undervisningstimmar. Billigare fördelade kunde 20 timmar t. ex. räknas för de tvenne yngsta, 18 timmar för den följande, sedan 16, och 11 timmar i veckan för läroanstaltens föreståndare.

20

Medgifvande att vårt uttryck, det närvarande anslag vore »mer än tillräckligt» för behöfvat vid H. Elementarskolans och Gymnasii sammansläende, är förhastadt, hafva vi sökt antyda, på hvad sätt det åtminstone vore jemnt tillräckligt. För öfrigt behöfvas icke troligen icke försäkra, att vi erkänne de nuvarande lärarelönernas otillräcklighet öfverhufvud. Men det har här blott varit fråga om det närvarande anslagens tillräcklighet för en ny organisation, utan någon förändring i lönerna.

30

En särskild fråga är den äfven af Skoltidningen berörda angående tiden för öfverläsning och förhör. Så vidt Ref. känner, är praxis i landets Gymnasier och H. Elementarskolor numera den, att endast på de tvenne lägsta klasserna af de sednare öfverläsning sker i Skolan. I H. Elementarskolan i Kuopio, der äfven 2 klassen likasom den tredje består af ett lexlager, emedan lärokursen är beräknad för ett år, har icke heller på denna klass öfverläsning i Skolan kommit i fråga. På fjerde klassen, der kursen är tvåårig, och således lexlagen äro tvenne, har dock förhöret afvexlat endast med räkna och skriva, medan det lägre lexlaget äfven i språkläsningshaft till en del samma lexa och gemensamt förhör med det öfra lexlaget. Så ungefär lär det tillgå äfven annorstädes. På Gymnasierna kan vid nuvarande metod icke alls blifva fråga om öfverläsning på stället.

40

Annat var förhållandet fordom, åtminstone i Åbo Stifts Skolor, der de tre öfra klasserna alltid hade tvåårig kurs och tvenne lexlager, 2 klassen tre å fyra och 1:sta eller Apologistklassen kanske tie särskilda lexlager. Hela kursen från och med 2 klassen upptog sålunda enligt regel åtminstone åtta år, och eleverna dimitterades från Skolan till Universitetet. Af Kuopio Skolas Examenshandlingar finnes, att äfven här alla

50

klasser ända till årsexamen 1843 med sällsynta afvikelser bestått af två lexlag. Kursen har således vanligen varit åttaårig. Efter hvad af det anförda kan ses, är densamma nu, sedan Lägre Elementarskolornas inrättning, sexårig. Och vi förmoda, att förhållandena varit desamma i alla Borgå Stifts skolor. Öfverallt egde således öfverläsning på skolan rum.

Men då, såsom förhållandet nu är, de fem à sex skoltimmarne dagligen användas till förhör, utan annat afbrott på de tre öfra Klasserna än räkna och skriföfningar, in summa från 4 till 8 timmar i veckan, så har lärjungens ansträngning blifvit betydligt ökad. Öfverläsningen på skolan har försvunnit; ökade förhör trädt i dess ställe. Och då dessa förhör gälla nya läroämnen, så har härigenom hemarbetet blifvit ökad. Stegrade fordringar i de förut upptagna ämnena hafva ytterligare ökat detsamma. Skoltidningen tilltror nu lärjungarne nog »spänstighet och arbetskraft,» att uthärda 4 à 5 timmars förhör dagligen, att dessutom använda en timme på räkna eller skriföfningar, en annan för sång eller gymnastik, summa 6 à 7 timmar på skolan eller gymnasium, och att under hemläsning förbereda sig till nämnda förhör i tre à fem särskilda ämnen dagligen. Vi hafva förut anført det: äfven den bäst begåfvade lärjunge, i s:het på de högre klasserna, behöfver väl lika många timmar till öfverläsning, som användas till förhöret, således minst 4 à 5 timmar dagligen. Alltså 10 à 12 timmars ordnad sysselsättning hvarje dag. Men en lärjunge med trögare fattning kan väl få använda 2 à 3 timmar längre tid till förberedelse, d. v. s. blir bunden 12 à 15 timmar dagligen. Menar Skoltidningen att vi räkna för högt? Få lärjungar på fjerde klassen i Kuopio Skola torde hafva användt mindre än två timmar hvarje afton till öfverläsning. Ref. har sig bekant, att flera uppstiga kl. 4 à 5 om morgnarna, så att åtminstone åter två timmar användas på lexan. Mellan förmiddagens och eftermiddagens skolgång kan man kanske öfverhufvud beräkna något mindre. Men vår öfvertygelse är, att de äro flera som använda 6, än de som använda 4 timmar dagligen till öfverläsningen. Till vår erfarenhet hörer också, att en gosse med goda natursgåfvor redan på tredje klassen regelmessigt slutat sin öfverläsning kl. 11 om qvällen och återtagit den kl. 5 om morgonen. Ett försök att införa öfverläsning på lärorummet skall öfvertyga Skoltidningens Red. om rättigheten af vår uppgift. Det skall befinnas ogörligt, att en klass eller ett lexlag kan på samma tid, som vanligen användes till lexans förhörande, medhinna dess öfverläsande. Flertalet skall ofta icke medhinna halfva pensum.

Alla dessa omständigheter gifva Ref. en förklaringsgrund till, hvad hvarje skollärare torde hafva bemärkt: att nemligen skolungdomens håg mattas i jernbredd med dess framskridande, och att detta framskridande bevisar sig i utanlexor, föga i förståndsodling. Så vidt Ref. varit i tillfälle att höra andra lärares omdömen, har man klagat öfver sjuklighet bland lärjungarne, olust och tröga framsteg. Medan således Skoltidningen anser 12 à 15 timmars dagligt och ansträngning vara en ringa ting för den uppvexande ungdomen, har Ref.s dagliga erfarenhet ledt honom, att mer och mer oroas öfver frukterna af sin verksamhet som skollärare – oberäknadt de enskilda anledningarna till en sådan misströstan.

Såsom ett medel, att förebygga ungdomens öfveranstängning, hafva vi nu ansett mindre hemläsning och förminskning i förhören på skolan; hvaremot någon del af skoltimmarne kunde användas till öfverläsning. Härigenom vinnes naturligtvis förminskning i den dagliga arbetstiden för lärjungarne. Afdelas vidare förhören sålunda, att förhör i hvarje

ämne sker t. ex en gång i veckan två till tre timmars tid, i stället för flera förhör af en timmas tid på olika dagar, så vinnes härigenom i vår tanke en dubbel fördel. Ett kort pensum, som näst efter öfverläsningen uppläses inför läraren, kan på kortare tid inhemtas, men glömmas lika hastigt. Bör deremot lärjungen på en gång redogöra för ett längre pensum, så fordras för öfverläsningen en jemförelsevis längre tid, men både vinner han en bättre öfversigt af ämnet, och bibehåller han det lärda bättre i minnet. För vår del skulle vi icke anse oförmonligt, att förhör i vissa läroämnen anställdes blott hvarannan eller hvar tredje vecka. Läsningen skall sålunda framskrida långsamare i paginatal, men, vi äro öfvertygade derom, hastigare i insigt och behållen kunskap. 10

Särskildt fästa vi uppmärksamheten derpå, att ett förhör är vida mera ansträngande för lärjungen än öfverläsningen. Den trögare har alltid vid förhöret att dubbelt lida af sin mindre förmåga; den lyckligare begåfvade uttröttas redan af blotta åhörandet, af det idkeliga upprepandet af samma sak. Bådas håg och uppmärksamhet förslappas af den öfverdrifna ansträngningen. Återkomma förhören mera sällan, så skola äfven lärarens upplysningar upptagas i ett friskare sinne och fatta bättre rot, än vid det dagligen upprepade inpreglandet. Enligt vår öfvertygelse inskränker detta förfarande äfven vådan af det nödtvungna mångläseriet. 20

Dessutom lärar eftertanke och erfarenhet: att förhöret med den yngre lärjungen hellre bör vara en ledning i konsten att läsa och förstå, än en pröfning af kunskapsförrådet; att åter den äldre lärjungen mindre behöfver denna ledning, än en nödig kontrol öfver arbetet i afseende både å förståndets uppfattning och minneskunskaper. För de sednare kan således det egentliga förhörandet inskränkas till ett minimum, som blott ger läraren kännedom om, hvad de veta och icke veta, medan nödvändigheten återstår att jemnare leda den yngre delens öfverläsning. Men tillfälle till lärarens sysselsättande på de högre klasserna saknas derföre icke. Dubbla lexlag på n. v. Skolornas Fjerde klasser gifva sysselsättning nog, om hvardera lexlaget uti allt förhöres för sig. Tvenne n. v. Gymnasialklasser kunde vid denna metod likaså sammanslås till tvenne lexlag på en klass. Finnes för läraren någon tid öfrig, så kan din föga nyttigare användas, än genom sysselsättning med den ena eller andra lärjungen särskildt i de ämnen, uti hvilka denne är mest underlägsen. 30

Vi fästa ännu uppmärksamheten på en vanligast förbisedd omständighet. *En stor del af lärjungarne äro under nuvarande förhållanden oförmögna till allt eget tankearbete.* Härom känna deras lärare närmast intet. Nämnda lärjungar hafva af bristande håg eller nödtvungna, emedan öfveranstängda, all sin tid hjälpt sig fram genom kamraters biträde, genom öfversättningar, glosböcker o. s. v. Endast den rena utanläsningen tillkommer dem sjelfva. Likaså *känna få lärjungar, isynnerhet bland de yngre, konsten att läsa, d. ä. att läsa med förstånd* t. o. m. att på lättaste väg inpregla en sak i minnet. De hafva aldrig erhållit undervisning i denna konst. Läraren har förhört; öfverläsningen har varit lemnad åt dessa oerfarnes och oförståndiges egen omtanke. Undantag från detta förhållande måste vi anse för högst sällsynta. 40

Hvar och en, som tagit notis om saken, finner, att hela vårt yrkande angår en ringa tillämpning af Nya Elementarskolans i Sverige metod, af kursläsningen. Äfvenså kan endast tanklösheten mena, att vi förordat mindre *arbete* för läraren. Men vi veta också, att ingen

skollärare skall klaga öfver ökad arbete; endast deröfver kan han rättvist klaga, att detta arbete icke skall gifva honom dagligt bröd.

16 ILLYRISK LITTERATUR.

Litteraturblad n:o 4, april 1848

10 Ingenting kan förefalla mera fremmande än ofvanstående titel. Finnas icke andra litterära föremål vida viktigare, mera egnade för ett blad af så ringa omfång och en så populär bestämmelse som detta? Hvad har Illyrisk litteratur att göra med den Europeiska bildningen, hvad med den allmänna medborgerliga? Ja hvar finnes detta Illyrien, med ett Illyriskt språk och en Illyrisk litteratur? Konungariket Illyrien? detta namn se vi på våra kartor; och i Palmsblads Geografi se vi detsamma räknadt till Tyskland. Vi lära här, att det består af hertigdömet Kärnthen, som »har sitt namn af Carni, ett lettiskt folkslag,» och Krain, der »landets bönder äro af Vendisk (Slavisk) härkomst; adeln Tyskar.» Namnet Illyrien är väl känt ända från Alexanders och Romarens tider, men hade i sekler varit glömdt, då det återlifvades af Napoleon, och har sedan 1815 tillhört Österrikiska Kejsaretiteln. Men i den Österrikiska förvaltningen har det icke haft någon betydelse, utan styras de båda hertigdömena, jemte Friaul, Dalmatien, Istrien, såsom två Gubernier från Laybach och Triest.

Och likväl har detta så imaginära namn fäst sig vid en litteratur. Och hvad mera är, denna litteratur måste anses för en högst betydande faktor i Europas framtida bildning – hvartill ännu ett tredje »och»: den samma utgör ett af de mest framstående prof på den riktning till nationalmedvetandets utveckling, den moderna bildningen eger.

30 Så mycket Ref. känner, har man i Tyskland och öfriga Europa först inom de sednaste femton åren börjat märka, att Slaverna utgöra den talrikaste folkstammen i denna verldsdel, att den här är lika gammal som den Germaniska stammen, såsom den också innehar boningsplatser från hjertat af Europa till dess yttersta gräns i öster. Slavernas språk, som hörer till den Indo-Germaniska stammen, den, hvars rot är Sanskrit, hvars skott äro Grekiska, Latinska, Slaviska och Tyska språket, med dettas många utgreningar i Holländska, Flamiska, Danska, Svenska och Norrska språken. Historiska undersökningar visa, att detta språk var tidigare utbildadt, än de öfriga NyEuropeiska språken, och egde en litteratur, hvilken dessa ännu saknade. Det talades och skrefs då hufvudsakligen i länderna söder om Donau. I denna form finnes det numera nästan blott i Grekiska kyrkans religionsböcker, under namn af Slavonska språket. Under tidernas lopp söndrade detsamma sig i tvenne stora stammar. Till den ena, den Sydöstliga, höra Ryskan, Bulgarernas, Bosniernas, Serviernas, eg. Slavoniernas, Kroaternas, Dalmatiernas samt Slavernas (Vendernas) språk i Steyermark, Kärnthen och Krain. Den Nordvestliga stammen åter sträcker sig öfver Pohlen, Böhmen och Mähren (Czechiska språket) samt norra Ungern (Slovakernas språk). Skilnaden uppstod hufvudsakligast genom Romerskt-Katolska lärans utbredande i den Nordvestliga stammens länder, hvarigenom här Latinet och Tyskan inverkade, så att äfven skriftspråket begagnar de Latinska bokstäfverna. Slavonskan åter hade lånat sina skriftecken från Grekiskan och ur dem utbildade sig det nuvarande Ryska alfabetet. Men samma inflytande af Katolska kyrkan och den vestEuropeiska bildningen verkade äfven på de sydliga stammarna, och såsom sjelfva språket i sin utbildning afvikit från